

מדוע ענייני טהרות מופיעים במסכת חגיגה?

ר"ל" (יה"ע"ב"ז"ה (מאמר השני)

והאזי דנקט להו הכא גבי הלכות הרגל – לפי שיש בסופן הלכות רגל, שעמי הארץ חסובין טהורים כרגל ולא נשאר ימות השנה, בסוף חומר נקדש.

המאירי (פגימה מסכת גיגיה)

זאת המסכתא ר"ל מסכת חגיגה היא מסדר מועד והורגלנו בלמודה אחר מסכת מגלה לסבה אשר זכרנו בפתיחת החבור, והיא כוללת ג' פרקים וסדרם לפי שטתנו א' הכל חייבים בראיה ב' אין דורשין ג' חמר בקדש, ואמנם ענין המסכתא בכללה יתבאר לנו ממנה שני ענינים כלליים, הראשון לבאר בו עניני ג' קרבנות שנצטוו ישראל להקריב בכל רגל ורגל משלשה רגלים עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה כמו שיתבאר ענינם בזאת המסכתא, והשני לבאר בו עניני טהרות וטמאות כפי שצריך לידיעת עניניהם לענין מעשר ותרומה וקדש. ונתגלגל ענין זה בכאן מתוך שהיו צריכים לטהר ברגל מפני קרבנותיהם. החלק הראשון אמנם יתבאר בפרק הראשון ובקצת הפרק השני, והחלק השני יתבאר בסוף הפרק השני ובפרק השלישי, וזהו ביאור ענין המסכתא ויסודה דרך כלל.

הרב יהודה לביב (מאמר א. ע"א' 11)

"אידי דזוטר מירכס" – מתוך קוטנו עשוי לילך לאיבוד. בבבא בתרא י"ד, ב מסבירים כך את עובדת צירוף נבואותיהם של שנים עשר נביאים מתקופות שונות בספר אחד – ספר תרי עשר. אכן, אין בידנו מסכת המחזיקה פחות משלשה פרקים. בדרך זו ניתן להסביר צירוף עניינים שונים שאינם מעניין הפורים והמגילה למסכת מגילה, הלכות אבלות למסכת מו"ק ועוד. כל זאת כדי "לעבות" – שיהיה בדברים כדי מסכת העומדת בפני עצמה.

מדוע ענייני טהרות מתחילים מסוף פרק ב ולא מתחילת פרק ג?

מאמר ישראל (ויכוח, ע"ב א"א)

וכמו כן בסוף פרקן, גזייה תנא ממשנה ה' ואילך מפרק ג' וחברן לפרקן, אע"ג דשייכי טפי לפרק ג' דמיירי כולה מטהרות ומתרומה וקודש, מדלא רצה תנא לסיים פרקן במשנה ד' במילי דצדוקין:

י"ן אפלטין (מבוא לנסח המסנה, ע"א' 994-995)

חלוקת הפרקים לא תמיד נכונה היא... ישנן כמה וכמה טעויות ממין זה, שאינן טעויות הסופרים אלא טעויות ישנות של "תנאים" שוני המשניות, וכבר היו כמה מהם לפני הבבלי והירושלמי... בחגיגה פ"ב מ"ה: נוטלין לידים וכו' – הוא תחילת ענין ה"טהרות" ופ"ג מ"א הוא המשכו, ואמנם בתוספתא מתחיל פ"ג: איזו היא חזקה, מקביל למ"ו (והחוזק) והכל פרק אחד עד סוף המסכת. הפרק היה צ"ל איפוא בכל אופן במ"ה. ולעומת זה א"א להבדיל בין פ"א מ"ח ופ"ב מ"א "אין דורשין בעריות בשלשה" וכו', שאינו אלא המשכו של מ"ח, שקרובה מאד דעתו של רנ"ק (מונה"ז שער יג) שמ"ח של פ"א היא תחילת מסכת חגיגה הקדומה, שהקדימו לה בתור פתיחה: היתר נדרים וכו' אין דורשין וכו' יוסי בן יעזר אומר וכו' (המחלוקת הראשונה), ואח"כ: בשי"א מביאין שלמים וכו' (השנויה גם בביצה פ"ב מ"ד), ואח"כ הלכות ה"טהרות".

אבל בתוספתא החלוקה בזה כמו במשנה.